

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

A tananyagfejlesztéssel kapcsolatos szerzői jogi kérdések

Ügyszám: SZJSZT 40/2004

A megbízó által feltett kérdések:

1. Milyen jogok kapcsolódnak a tananyagfejlesztéshez? (pl. felhasználási jog, kizárólagosság kérdése, szerzői jogok stb.)
2. A Támogatási Szerződés hivatkozott 7(1), 7(2) pontja alapján ezek a jogok kit illetnek?
3. Kell-e valamilyen szempontból különbséget tenni digitális tananyag és hagyományos tananyag között?
4. Kell-e valamilyen szempontból különbséget tenni az alábbiak között: tankönyv, tanári kézikönyv, oktatási segédeszköz, esettanulmányok stb.
5. Abban az esetben, ha az előállított szellemi termék szoftver, akkor milyen jogok kapcsolódhatnak hozzá?
6. A szellemi termékek esetleges későbbi fejlesztésének, és ezek hasznosításának lehetőségei? (Ez egyedi megállapodás kérdése, vagy vannak általánosan érvényes szempontok is?)
7. A szellemi termékek publikálásának kérdése. A 7(2) pont alapján a Szerződő Hatóság közzé teheti-e az interneten az anyagokat? Az internetes publikálásnál miket kell feltüntetni? Indokolt-e jelszavas védelemmel korlátozni az interneten publikált anyaghoz való hozzáférést? (pl. jelszó az anyagok megtekintéséhez, nyomtatásához, szerkesztéséhez)
8. Az internetes publikálás által „közkincsé tett” anyagok bárki által történő felhasználását korlátozza-e valami?

Az eljáró tanács szakvéleménye:

Ad 1.

A Szakértő Testület eljáró tanácsa ezt a kérdést a megbízót (továbbiakban: Szerződő Hatóság) megillető, a projekt eredményeként előállított tananyaghoz kapcsolódó felhasználási joga szempontjából vizsgálja. Az előállított tananyag szerzői jogi védelmének a megítélését illetően annak van jelentősége, hogy az a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) 1-7. §-aiban leírtak szerint szerzői jogi védelem alá tartozó műnek minősül-e, illetőleg a szerzői jogi rendelkezések szempontjából valamely nevesített kategóriába tartozik-e.

A feltett kérdésekhez kapcsolódó projekt leírásból alappal feltételezhető, hogy a tananyagfejlesztéssel vagy új, eredeti alkotás, vagy egyéb szerzői jogi védelmet keletkeztető alkotó tevékenység eredményének tekinthető mű (meglévő alkotás átdolgozásával, feldolgozásával, fordításával létrehozott egyéni, eredeti jellegű alkotás, vagy gyűjteményes mű) jött létre. A feltett kérdések alapján annak megválaszolása, hogy a tananyagba beépített egyes, önálló szerzői védelem alatt álló művek felhasználásához milyen jog megszerzése szükséges, a jelen szakvéleménynek nem tárgya.

Az Szjt. értelmében minden egyes egyéni, eredeti alkotást megillet a szerzői jogi védelem, tehát az Szjt.-ben felsorolt szabad felhasználási esetköröket (Szjt. 34-41. §) leszámítva, minden további felhasználáshoz (pl. a tananyagfejlesztéshez) a szerzői jog jogosultjának – jelen esetben a Kedvezményezettnek – az engedélye szükséges.

Ad 2.

A Támogatási Szerződés idézett 7(1) és 7 (2) pontjai értelmében a kifejlesztett tananyag szerzői vagyoni jogai egyértelműen a Kedvezményezettet illetik meg. (E vonatkozásban nem hagyhatók figyelmen kívül az annak elkészítésében közreműködő szerzőket, illetve az abban szerepeltetett alkotások szerzőit megillető jogok.)

A 7(2) szakaszt olyan szerződéses rendelkezésnek kell tekinteni, amely a Szerződő Hatóság részére a létrejött alkotás felhasználására vonatkozó jogot nem kizárólagosan biztosítja. Az értelmezés szempontjából ugyan a dokumentum kifejezés félrevezető, azonban az előtte, a gondolatjel közé zárt szövegezésből („...bármely formában rendelkezésre álló...”) arra lehet következtetni, hogy itt, a nyomtatott és a digitális formát egyenértékűnek tekintve, a dokumentum fogalma alatt valójában a fejlesztés eredményeként létrejött bármely formában megjelenő mű értendő.

Mivel a szerződés rendelkezése a felhasználási jogot illetően alapvetően hiányos, és a felhasználási jog terjedelme abban sem került megállapításra, az Szjt. 43. § (4)-(5) bekezdése értelmében azt területileg csak a Magyar Köztársaság területére, időben a hasonló művek felhasználásához kötött szerződések szokásos tartamához igazodva, jellemzően egyszeri felhasználásra és csak az elengedhetetlenül szükséges mértékre és módra korlátozva kell értelmezni.

A Szerződő Hatóságot ennek megfelelően nem illeti meg a felhasználási jog harmadik személy részére történő további engedélyezése, de más, további felhasználási jog sem, így pl. a nyilvánossághoz közvetítés vagy átdolgozás joga sem.

Ad 3.

Hagyományos tananyag alatt elsősorban a nyomtatott formában kiadott tananyagot értjük. A technikai lehetőség miatt a nyomtatott anyagban nyilvánvalóan a szerzői védelem alá eső alkotások kevesebb fajtájával találkozhatunk, mint a digitális formában megjelenő mű esetében. Ez utóbbi ugyanis lehetővé teszi azt, hogy zene, film, előadás illetve ezek részletei is a tananyag részévé váljanak.

A létrejött eredeti műnek minősülő tananyagot illető szerzői jogi védelem szempontjából közömbös, hogy az adott mű nyomtatott vagy digitális formában jelenik-e meg, mivel a szabályozás technológia semleges. Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a digitális formában történő előállítás a szerzői jogi védelem érvényesítésével összefüggő műszaki védelmi intézkedések alkalmazását teheti szükségessé. (A technika mai állása szerint ugyanis a digitális forma az egyes felhasználási módok alkalmazását jelentősen megkönnyíti, így pl. a többszörözés, a nyilvánossághoz közvetítés sokkal szélesebb rétegek számára könnyen megvalósítható felhasználássá vált.)

Ad 4.

A kérdésben felsorolt valamennyi kategóriába tartozó alkotás önálló szerzői műnek tekinthető a tananyag minősítésétől függetlenül. A létrejött egyéni, eredeti alkotásokat illető, a szerzői jogi védelem általános szabályaihoz képest speciális szabály vonatkozik arra a tananyagra, amelyet tankönyvvé nyilvánítottak. A Kedvezményezett számára a tankönyvvé nyilvánítás az átvett művek többszörözésére vonatkozó szabad felhasználásra enged jogot. Az elkészült és eredeti jellegénél fogva már önálló szerzői jogi védelem alatt álló mű további felhasználásához a Kedvezményezett adhat engedélyt.

A tankönyvpiac rendjéről szóló 2001. évi XXXVII. törvény 2. §-ának (1) bekezdése értelmében tankönyvként az a nyomtatott formában megjelent, illetve elektronikus adathordozón rögzített könyv hozható forgalomba, amelyet külön jogszabályban meghatározott eljárás keretében tankönyvvé nyilvánítottak. A digitális tananyag jóváhagyására – ha jogszabály másképp nem rendelkezik – a könyv tankönyvvé nyilvánítására vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban az egyébként szerzői jogvédelem alatt álló művet olyan szempontból kell megvizsgálni, hogy alkalmas-e arra, hogy a benne foglalt ismereteket megadott korosztály vagy célcsoport számára közvetítse.

A szabad felhasználásról szóló szerzői jogi szabályok körében kap jelentőséget az, hogy az adott mű tankönyv vagy oktatási segédkönyv-e. Az Szjt. 34. §-ának (3) bekezdése értelmében az átvevő mű nem üzletszerű többszörözéséhez és terjesztéséhez nem szükséges a szerző engedélye, ha az ilyen átvevő művet az irányadó jogszabályoknak megfelelően tankönyvvé vagy segédkönyvvé nyilvánítják, és a címdalalon az iskolai célt feltüntetik. (Megjegyzés: a 23/2004. (VIII.27.) OM rendelet megszüntette az oktatási segédkönyv kategóriáját.) Az adott mű tankönyvvé nyilvánítása attól függetlenül kérhető, hogy az nyomtatott vagy elektronikus formában készült el. Ugyanazon mű nyomtatott és elektronikus formában megjelenő

változataira azonban külön-külön kell kérni a tankönyvvé nyilvánítást. A szerzői jogi következmények tehát abban az esetben állnak be, ha az adott műre, annak minden megfelelő változatára megtörtént a tankönyvvé nyilvánítás.

A bírói joggyakorlat a szabad felhasználásra vonatkozó jog fennállásának megállapítását nem köti a tankönyvvé nyilvánítás tényéhez, függetlenül a szakhatóság ez irányú döntésétől megállapíthatja, hogy valamely mű nem meríti ki a tankönyv fogalmát és így az abban átvett, szerzői védelem alatt lévő mű felhasználását engedélyhez és díjfizetéshez kötheti. (BH2004. 18. Valamely szerzői műnek oktatási segédkönyvvé nyilvánítása kérdésében a szakminisztérium dönt, annak megítélése azonban, hogy az adott esetben a szabad felhasználás törvényi előfeltételei megvalósultak-e, a bíróság hatáskörébe tartozik.)

Ad 5.

A szoftver fogalma alatt a számítógépes programalkotást (parancsok és utasítások sorozata) és az ezekhez kapcsolódó programleírást (folyamatábra, diagram, matematikai alapú leírás, stb.) és dokumentációt (az a kísérő információ, amely a szoftver használatának megkönnyítését szolgálja, pl. kézikönyv) értjük. A szerzői jogi védelemben részesítéshez a szoftver esetében is feltétel annak egyéni eredeti jellege.

Az Szt. az egyes műfajokra vonatkozó speciális rendelkezések között tárgyalja a szoftverre vonatkozó eltérő szabályokat. A törvény azonban nemcsak itt (58-60. §-ai), hanem a szabad felhasználásra vonatkozó szabályok körében is tárgyalja a szoftvert, mint az általános szabály alóli kivételt. A szabályozás a szabad felhasználás egyes eseteit (pl. magáncélú másolás, könyvtári kölcsönzés) kizárja, míg a jogszerű szoftverfelhasználót jelentős többletjogosítványok illetik meg, mint más szerzői művek esetében. Így a jogszerű felhasználót megilleti a biztonsági másolat készítésének joga, az interoperabilitás biztosítása érdekében meghatározott feltételek mellett a forráskód visszafejtésének joga, az elemző programteszt (a szoftver működésének megfigyelése, kipróbálása, tesztelése) elvégzése. A felhasználásra vonatkozó jog – eltérő megállapodás hiányában – feljogosítja a felhasználót a többszörözés, átdolgozás, feldolgozás, fordítás, egyéb módosítás (hiba kijavítása) és ezen cselekmények eredményének többszörözésére is. Míg a szerzői védelem alá eső más művek esetében fő szabályként ezekre a felhasználási módokra külön-külön kell jogot szerezni, addig a szoftver esetében a felhasználásra szóló jog mindezekre kiterjed, kivéve, ha a szerző kifejezetten eltérően rendelkezik.

Szoftver esetében a szerzőt megillető vagyoni jogok teljes egészében átruházhatók, és a gyakorlatban rendszerint ez így is történik. A szolgálati viszony (munkaviszony) keretében kifejlesztett szoftver vagyoni jogai a munkáltatót illetik meg, és a szoftver értékesítése esetén a szerző külön díjazásra nem tarthat igényt.

Ad 6.

A tananyag továbbfejlesztése alatt szerzői jogi szempontból az átdolgozást kell értenünk. Az átdolgozás a szerző (esetünkben a Kedvezményezett) kizárólagos engedélyéhez kötött felhasználási forma.

Amennyiben az átdolgozás eredményeként olyan új egyéni, eredeti mű jön létre, amely szerzői jogi védelem alatt áll [Szjt. 4. § (2) bekezdés], az átdolgozót illetik meg a szerzői jogok és ő adhat bármilyen felhasználásra engedélyt.

Ad 7 – 8.

Az Szjt. a szerzői jogi védelmet attól függetlenül biztosítja, hogy az adott mű milyen technikai eszközökkel jön létre, illetve milyen közegben vagy hordozón válik hozzáférhetővé.

Interneten történő közzétételre csak a szerző, vagy a nyilvánossághoz közvetítésre tőle jogot szerzett felhasználó jogosult. Az Szjt. a szerzőnek kizárólagos jogot biztosít arra is, hogy művét a nyilvánossághoz közvetítse, és erre másnak engedélyt adjon. E joga kiterjed különösen arra az esetre, amikor a művet vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon (ide tartozik az internetes közzététel) úgy teszik a nyilvánossá számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg [26. § (8) bekezdés].

A Támogatási Szerződés hivatkozott rendelkezése ugyan felhasználási jogot biztosít a Szerződő Hatóság számára, ez azonban éppen a 7(1) és 7(2) pontok értelmezéséből következően nem foglalja magában az internetes közzétételt, a nyilvánossághoz közvetítésre vonatkozó jogot. Mivel az értelmezésből az a területi korlát is levezethető, hogy a felhasználási jog csak a Magyar Köztársaság területére terjed ki, így erre tekintettel sem lehet arra a következtetésre jutni, hogy a Szerződő Hatóság jogot szerezne arra, hogy az adott művet az interneten hozzáférhetővé tegye.

A szerzői művek és egyéb teljesítmények internetes közzétételének szerzői jogi szempontból nincsenek további követelményei, ezekről a kérdésekről a szerző (esetünkben Kedvezményezett) és a felhasználó közötti külön szerződésben kell megállapodni. A tartalomszolgáltatóra vonatkozó adatszolgáltatási kötelezettségeket a 2001. évi CVIII. törvény tartalmazza.

Abban az esetben, ha az internetre feltöltött anyag egyes felhasználási módjait jelszóhoz vagy további műszaki védelmi intézkedéshez kötik, jelentősen csökkentik, illetve lényegében kizárhatják a jogosulatlan felhasználásokat.

Az internetre feltöltött és speciális védelemmel nem biztosított anyagokat bárki megismerheti, és azokról magáncélra – a szabad felhasználás körében – másolatot készíthet. Az ezt meghaladó felhasználási módok (pl. a mű többszörözése, terjesztése, átdolgozása, stb.), amelyek nem tartoznak a szabad felhasználás körébe, ezért a szerzői jog jogosultjának engedélyéhez kötöttek, az esetben is, ha azokat semmilyen speciális műszaki intézkedés nem védi.

Budapest, 2005. január 26.

dr. Horváth Zoltán
a tanács elnöke

dr. Mayer Erika
a tanács előadó tagja

dr. Kiss Zoltán
a tanács szavazó tagja